

Μίμης Ανδρουλάκης

Κείμενα Ιστολογίου

- *Στοιχειώδη 'μαθήματα πολιτικής' με αφορμή τα εκατοντάδες σχόλιά σας για την κίνηση Βενιζέλου*
- *Η κρίση στο ΠΑΣΟΚ και ο 'κανόνας του 70%' στην επιλογή Προέδρου*
- *Λίγα σχόλια για τις τελευταίες 550 παρεμβάσεις*

Στοιχειώδη 'μαθήματα πολιτικής' με αφορμή τα εκατοντάδες σχόλιά σας για την κίνηση Βενιζέλου (17.10.07)

Έχει πράγματι ανακοπεί η δυναμική της κίνησης Βενιζέλου, όπως ισχυρίζεστε πολλοί στα σχόλιά σας; Μπορούμε να αντλήσουμε 'μαθήματα πολιτικής' ενώ τα γεγονότα βρίσκονται σε εξέλιξη και η εκλογή παραμένει ανοιχτή; Πόσο αδικούν ή κολακεύουν τον Βαγγέλη οι παρατηρήσεις σας; Σ' αυτά τα ερωτήματά σας που επανέρχονται προσωπικά σε μένα με άπειρες μορφές θα επιχειρήσω να δώσω μερικές απαντήσεις. Η σιωπή μου θα ήταν πολιτικός οπορτουνισμός. Προσωπικά, ο Βαγγέλης μου είναι οικεία και αγαπητή φυσιογνωμία, δεν με φοβίζει καθόλου ο πληθωρισμός του – 'όλα τα σφάζω όλα τα μαχαιρώνω' – και βέβαια έχω κατασταλάξει στο ποια είναι τα αδιαμφισβήτητα προσόντα του και πως μπορεί αυτά να πραγματωθούν και πως μερικά ελαττώματά του είναι δυνατόν, υπό προϋποθέσεις, να μετουσιωθούν σε πλεονεκτήματα για το κίνημα του ΠΑΣΟΚ και ευρύτερα της κεντροαριστεράς. Εδώ και κάμποσα χρόνια ο Βενιζέλος έχει κατακτήσει με το σπαθί του μια ξεχωριστή θέση στο ΠΑΣΟΚ που θα μπορούσε να περιγραφεί με τον τίτλο **'Βαγγέλης, ο αναπόφευκτος'**. Έτσι κι αλλιώς αποτελεί ένα κεφάλαιο για το κόμμα ανεξάρτητα από την έκβαση της 11^{ης} Νοεμβρίου. Ξεκινώ λοιπόν με όρεξη τα σχόλιά μου αφού ο Βαγγέλης Βενιζέλος αποτελεί γοητευτικό στόχο για κάθε αναλυτή. Η ανοιχτή και φιλική συζήτηση μπορεί να συμβάλει σ' αυτό που είναι επείγον: η **κάθαρσις** με την αρχαιοελληνική έννοια, η οποία θα αποβάλει τις τοξίνες που έχουν συσσωρευτεί στο σώμα του κόμματος εδώ και χρόνια.

εν αρχή ην το timing

Πρώτο, το παν στην πολιτική είναι ο χρόνος, το timing. Την πρώτη μέρα μετά τις εκλογές υπενθύμισα στην TV συμβολικά την ιστορική φράση του Λένιν «στις 24 είναι πολύ - πολύ νωρίς, στις 26 πολύ – πολύ αργά». Ίσως ειπωθεί μια μέρα για την κίνηση Βενιζέλου ότι εκείνη τη μεγάλη, πονεμένη νύχτα,

ήταν πολύ – πολύ νωρίς. **Ένα εικοσιτετράωρο στην πολιτική μπορεί να είναι πολύ μεγάλος χρόνος.** Τα δύο μπορεί να ισοδυναμούν με τα υπόλοιπα πενήντα τρία μέχρι την 11^η Νοεμβρίου. Η εκτίμησή μου ήταν, εκείνη τη στιγμή, ότι στα δύο πρώτα εικοσιτετράωρα η κίνηση Βενιζέλου είχε χάσει, στο μεγαλύτερο του μέρος, τον κεντρικό κορμό του ιστορικού ρεύματος του ΠΑΣΟΚ. Προσέξτε όχι του κομματικού μηχανισμού όπως λέγεται αλλά του ιστορικού ρεύματος με τα ιδιαίτερα ιδεολογικά, ψυχολογικά, βιωματικά, φαντασιακά χαρακτηριστικά. Αυτό στη δική μου αξιολόγηση είναι καταλυτικό για την εξέλιξη του εγχειρήματος σε σχέση με την ακαθόριστη και μεταβαλλόμενη κοινή γνώμη που κατέγραφαν τα γκάλοπ. Θα παρέμενε επίσης καταλυτικό για το μέλλον του ΠΑΣΟΚ ακόμα κι αν ο Βαγγέλης κέρδιζε τελικά την εκλογή. Στις 17/9 έλεγα χαρακτηριστικά σε μια σειρά εκπομπές ότι οι άνθρωποι είναι φτιαγμένοι με τα υλικά της αναμονής, κι αν ο Βαγγέλης είχε ασκηθεί στη 'διαλεκτική της αναμονής', τότε αντί για το ξακουστό 'Περιμένοντας τον Γκοντό' του Μπέκετ θα ζούσαμε ενδεχομένως το **'Περιμένοντας τον Χονδρό'**. Υπενθύμισα επίσης και την αντίθετη συμβουλή, του Μακιαβέλι: η τύχη είναι γυναίκα που γουστάρει τους νέους, τους τολμηρούς, αυτούς που την αψηφούν, την περιφρονούν, την καβαλούν. Ναι, αλλά ο φλωρεντίνος συμβουλάτορας δεν θα σύστηνε αυτή τη στάση για μια 'χήρα' την πρώτη νύχτα του πένθους. Θα άφηνε να εξελιχθεί το πένθος σε δυσaréσκεια και στη συνέχεια η δυσaréσκεια σε αναζήτηση νέων καταστάσεων. Κι αν κερδίσει ο Βενιζέλος τότε θα πουν όλοι ότι η κίνησή του ήταν τολμηρή και δικαιωμένη; Ναι, αλλά το **τραύμα της πρώτης νύχτας** ίσως θα την μετέτρεπε σε πύρρειο νίκη.

το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται κάτι παραπάνω από αλλαγή αρχηγού

Δεύτερο, το θεμελιώδες σφάλμα της κίνησης Βενιζέλου, με βαθιές ρίζες, είναι πως αγνόησε, ειδικά τις πρώτες καθοριστικές μέρες, ότι το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται κάτι παραπάνω από μια αλλαγή αρχηγού. **Το προϊόν είναι καλό, το μόνο που χρειάζεται είναι να αλλάξουμε τον πωλητή. Το κρασί είναι καλό, να αλλάξουμε το μπουκάλι.** Υποτίμησε το βάθος της κρίσης του ΠΑΣΟΚ και

του πολιτικού συστήματος γενικότερα που είναι ιδεολογική, προγραμματική, ηθική, οργανωτική, διαπροσωπική και βέβαια κρίση κοινωνικής εκπροσώπησης. Έπαιξε αποκλειστικά στο 'ικανός, ανίκανος' ενώ η κομματική βάση διαισθανόταν ότι το πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ είναι βαθύτερο.

Τρίτο, αγνοήθηκε ότι το ΠΑΣΟΚ, παρά τα εκφυλιστικά φαινόμενα, παρά 'το μπλοκαρισμένο κόμμα αξιωματούχων' όπως αναφέρει ο Λαλιώτης, **δεν είναι απλώς ένα 'κόμμα – εκλογικός μηχανισμός'**. Παρά την κουλτούρα υπουργών δίχως υπουργεία, αξιωματούχων δίχως αξιώματα, **το ΠΑΣΟΚ δεν έχει εξελιχθεί οριστικά σε 'κόμμα – παραγόντων', σε 'κόμμα βαρόνων'**. Διατηρεί ισχυρές αναμνήσεις και επιθυμίες μαζικού αριστερού κόμματος δεμένου με την κοινωνία, με ιδεολογικά και ιστορικά φορτία. Συνεπώς ένα άλλο θεμελιώδες σφάλμα της κίνησης Βενιζέλου είναι ότι έπαιξε αποκλειστικά και μονοδιάστατα στο απομονωμένο ερώτημα «ποιος κερδίζει εκλογές;». Σε μια στιγμή μάλιστα που οι εκλογές δεν βρίσκονται στον ορίζοντα, παρά τα παρηγορητικά και θρυλούμενα. Αλλά και ο τελευταίος υποψιασμένος οπαδός της παράταξης καταλαβαίνει ότι κανείς ηγέτης ακόμα κι αν είναι ο πλέον χαρισματικός, ο νέος Ανδρέας, δεν κερδίζει εκλογές αν δεν εξασφαλίσει την ιδεολογική και ηθική υπεροχή που θα φέρει η ριζική ανασυγκρότηση και ανανέωση του κόμματος, αν δεν ενώνει τη βάση του, αν...αν... Θα θυμάστε ότι πρώτος έθεσα το **κριτήριο της 'εκλεξιμότητας'** στην επιλογή της ηγεσίας αλλά ήταν μόνο το μισό από τα 'έξι' αλληλοεξαρτώμενα κεντρικά προβλήματα που έφερε στην ημερήσια διάταξη η ήττα. Το ενδεχόμενο πλεονέκτημα 'εκλεξιμότητας' δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί αν δεν εκπληρωθούν ορισμένες τουλάχιστον ώριμες βαθιές αλλαγές στο κόμμα. Τόνιζα, χαρακτηριστικά, από την πρώτη μέρα ότι ακόμα και μια φοβερή επικοινωνιακή μηχανή όπως ο Βαγγέλης θα δει τις ρόδες της να γυρίζουν στον αέρα αν δεν αντιστοιχίζεται με κοινωνικές δυνάμεις, αν δεν πατά γερά στο ιστορικό ρεύμα του ΠΑΣΟΚ, αν δεν εμπνέει ηθικά και ιδεολογικά, αν...αν... Αντίθετα δεν θα πάει πολύ μακριά αν κυρίως εκφράζει τις φαντασιώσεις για γρήγορη επιστροφή στην εξουσία μιας 'νομενκλατούρας σε αναμονή'. Αντίθετα πιστεύω ότι μέσα απ' αυτήν την κίνηση σημαντικές δημιουργικές δυνάμεις του κόμματος και της νεολαίας διεκδικούν μια ποιοτική

μεταβολή στον πολιτικό χώρο μας. Στο ΠΑΣΟΚ έχει διαμορφωθεί μια **‘τυχερή γενιά’ στελεχών** που αναπτύχθηκε πολιτικά μέσα στην εξουσία, σε συνθήκες προχωρημένης κρατικοποίησης του κόμματος, έχει πέσει στην παγίδα της εύκολης και συνεχούς επιτυχίας και δυσκολεύεται να αναγνωρίσει τη διαφορετική φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει στις νέες συνθήκες το κόμμα. Εννοείται βέβαια ότι αυτή η ‘τυχερή γενιά’ δεν βρίσκεται μόνο στην πλευρά Βενιζέλου αλλά ισοκατανέμεται σ’ όλες τις πλευρές.

η άλφα – βήτα της πολιτικής και η συναισθηματική νοημοσύνη

Τέταρτο, επινοήθηκε η ανυπόστατη πολιτικά διάκριση μεταξύ λογικής και συναισθήματος, όπου η πρώτη χαρακτηρίζει τη στήριξη Βενιζέλου και το δεύτερο την επιλογή Παπανδρέου. Αλλά η άλφα - βήτα της πολιτικής διδάσκει ότι **οι άνθρωποι επιλέγουν με την καρδιά και το μυαλό, ότι παίρνουν αποφάσεις πολιτικές, ειδικά εκλογικές, με ένα δυναμικό σύμπλεγμα κρίσεων, αισθημάτων, προσδοκιών, ελπίδων, φόβων, φαντασιώσεων, βιωμάτων. Δεν τοποθετούνται ως υπολογιστικές μηχανές**, όχι μόνο στην πολιτική, αλλά ούτε στις αγορές και την οικονομία. Έχω πει και έχω γράψει εκατοντάδες φορές, ιδιαίτερα από το ‘90, ότι κανένας νέος ηγέτης, κανένα νέο πολιτικό εγχείρημα, κανένας εκσυγχρονισμός, ιδεολογικός ή προγραμματικός, δεν μπορεί να πετύχει αν δεν γειωθεί, δεν μεταβολιστεί, δεν μετουσιωθεί στο ιστορικό, φαντασιακό, συναισθηματικό, βιωματικό υπόβαθρο της ψυχής του λαού ή των οπαδών ενός κόμματος. Δηλαδή, πρέπει να αγγίξεις και να ανασχηματίσεις αυτό το υπόβαθρο, διαφορετικά μένεις ξεκρέμαστος ή ημιτελής στο εγχείρημά σου. Αυτός άλλωστε ήταν ένας από τους σοβαρούς περιορισμούς του εκσυγχρονισμού της περιόδου Σημίτη στην ανασύνθεση του κόμματος. Πριν από την πολιτική ή θεσμική μεταρρύθμιση χρειάζεται η ηθικο – διανοητική και συναισθηματική ‘μεταρρύθμιση’ του συλλογικού κοινού νου. **Το μέλος και ο φίλος του ΠΑΣΟΚ θέλει όχι μόνο να ‘γνωρίζει’ αλλά και να ‘αισθάνεται’, να μοιράζεσαι, να νοιάζεσαι, να συμπάσχεις, να βιώνεις την ήττα σαν να ήταν προσωπικά δική σου κι όχι μόνο του άλλου.** Η αίσθηση της ‘κοινής

μοίρας' και της συμπόνοιας είναι θεμελιακή σ' ένα κομματικό σχηματισμό με τα χαρακτηριστικά του ΠΑΣΟΚ. Βασική συνιστώσα της πολιτικής ευφυΐας είναι η συναισθηματική ευφυΐα κι όχι μόνο η ικανότητα ανάλυσης, επικοινωνίας, επιλογής, ευλυγισίας κ.α. Ο κόσμος που μας βλέπει στην TV μπορεί ασύνειδα να διακρίνει αν ο τόνος της φωνής μας, το βλέμμα μας, η ψυχική μας διάθεση ταιριάζουν ή όχι με τα λόγια μας. Το κριτήριο της 'εκλεξιμότητας' σε συνθήκες πραγματικής εκλογικής μάχης κι όχι εικονικής, των γκάλοπ, δεν επιβεβαιώνεται αν δεν κατακτήσει ο ηγέτης **ένα υψηλότερο βαθμό συναισθηματικής νοημοσύνης**. Ένας ηγέτης της Αριστεράς πρέπει να κάνει τη μαθητεία του στον πόνο. Ανάλογα σφάλματα ελλιπούς συναισθηματικής νοημοσύνης διέπραξαν συχνά οι συγγραφείς των ομιλιών του Προέδρου το κρίσιμο εκλογικά 2007, ειδικά μ' ένα μονότονο καταγγελτικό λόγο ασύμβατο με το χαρακτήρα του Γιώργου Παπανδρέου.

αλλαγή ή άρωμα παλινόρθωσης;

Πέμπτο, η κίνηση Βενιζέλου είναι ο κύριος αποδέκτης της εύλογης και ετερόκλητης δυσαρέσκειας προς τον Γιώργο Παπανδρέου, αλλά ταυτόχρονα μπορεί αυτή να έχει ένα μη προβλέψιμο διπλό κόστος και τελικά να βγαίνει μείον. Το κόστος από την ανασφάλεια που προκαλεί πάντα η ενδεχόμενη αλλαγή ηγεσίας, και μάλιστα με την ιδιαιτερότητα Βενιζέλου, συν το κόστος από ένα 'άρωμα παλινόρθωσης' που είχε τις πρώτες κρίσιμες μέρες η κίνησή του. Φάνηκε έτσι σαν ομπρέλα για κάθε πικραμένο ιδιαίτερα με την παρέλαση μια σειράς «αμφιλεγόμενων» προσώπων, όπως ο ίδιος ο Βαγγέλης τα χαρακτήρισε. Το μήνυμα Βενιζέλου - «εγώ κερδίζω εκλογές», «επιστροφή με μένα στην εξουσία» - στη συνείδηση μεγάλου μέρους της κομματικής βάσης αυθόρμητα αλλοιώθηκε και ακούστηκε κυνικά 'με μένα μόνο θα συνεχιστεί το πάρτυ'. Αυτή η κυνική παρερμηνεία είναι καταστροφική για τις προοπτικές του ΠΑΣΟΚ μέσα στη γενικευμένη αντιπολιτική ατμόσφαιρα που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία. Την πρώτη μέρα κιόλας μετά τις εκλογές επανέλαβα στον Βαγγέλη τη μόνιμη έκκλησή μου προς τον Γιώργο τα τελευταία τριάντισι χρόνια: «Πρόσεξε το κάδρο!». Και συμπληρώνα με τις συμβουλές του

Μακιαβέλι στο νέο ηγέτη: «Ξέχνα τις παλιές εξαρτήσεις, προχώρα ελεύθερος, 'μόνος' στη δημιουργία μιας νέας κατάστασης». Όχι στην αναβίωση της παλιάς. «Ριζική ανανέωση ή ανακύκλωση παλαιών φθαρμένων υλικών;» είναι το πραγματικό δίλημμα στο ΠΑΣΟΚ. **Κανένας όμως ηγέτης στο ΠΑΣΟΚ ακόμα κι αν θα είχε ισοδύναμα χαρίσματα με τον Ανδρέα δεν μπορεί να πάει μακριά αν εκπροσωπεί το ίδιο ή παραλλαγμένο status quo, την ίδια 'παλαιά τάξη πραγμάτων' στο κόμμα.** Αυτό τελικά πλήρωσε κι ο Γιώργος. Αυτή η 'παλαιά τάξη πραγμάτων' ηττήθηκε στρατηγικά στις 16 Σεπτεμβρίου κι όχι μόνο ο Πρόεδρός του ΠΑΣΟΚ.

η 'μετατόπιση παραδείγματος' στην σοσιαλιστική αριστερά

Έκτο, αγνοήθηκε ότι κανείς νέος ηγέτης δεν μπορεί να είναι πειστικός φορέας ενός ανανεωτικού σχεδίου αν δεν στηριχτεί σ' ένα βαθύ και **δημιουργικό αναθεωρητισμό** της πρόσφατης κυβερνητικής και κομματικής εμπειρίας. Οι συμμαχίες όμως που επελέγησαν στην κίνηση Βενιζέλου ή επιβλήθηκαν από τα πράγματα ακυρώνουν αυτόν τον αναθεωρητισμό ή έστω περιορίζουν την εμβέλειά του. Υποτιμήθηκε η ανάγκη **επανίδρυσης του ΠΑΣΟΚ**, δηλαδή μιας ριζικής ανασυγκρότησης – ιδεολογικής, προγραμματικής, κινηματικής, ηθικής, αισθητικής και οργανωτικής. Λίγο πολύ θα επαναλαμβάνονταν στο κόμμα το σενάριο του 2004 με άλλο αρχηγό έστω πιο επικοινωνιακό. Υποτιμήθηκε η ανάγκη ριζικής μετατόπισης του 'σοσιαλδημοκρατικού παραδείγματος' στην Ευρώπη και τον κόσμο στις συνθήκες του Νέου Καπιταλισμού, της παγκοσμιοποίησης, της ανάδυσης νέων πόλων δυναμικής ανάπτυξης κυρίως στην Ασία, των νέων ανισοτήτων, της οικολογικής απειλής, της δημογραφικής γήρανσης, της νέας αδικίας στις σχέσεις των φύλων και των γενεών, της αυτόνομης εμφάνισης του προσωπικού στις κοινωνικές σχέσεις και της νέας ισορροπίας ατομικού – συλλογικού. Την σκίασε η απλοποίηση ότι το μόνο σε τελευταία ανάλυση πρόβλημα είναι ο αρχηγός. Η ταυτόχρονη κρίση στα περισσότερα ευρωπαϊκά σοσιαλιστικά κόμματα δείχνει τον δομικό της χαρακτήρα που αγγίζει τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της σοσιαλδημοκρατικής ταυτότητας και απαιτεί μια νέα βαθύτερη αναθεώρηση

του σχεδίου της Αριστεράς, της στρατηγικής και τακτικής της. Η 'μετατόπιση παραδείγματος' είναι πολύ μεγαλύτερο πρόβλημα για το ΠΑΣΟΚ στο οποίο έκλεισε οριστικά ένας πολιτικός κύκλος και ταυτόχρονα έχει υποστεί τις παραμορφώσεις της κρατικοποίησής του και της τάσης του προς κόμμα – καρτέλ.

η ολέθρια υποτίμηση του 'αντιπάλου'

'Εβδομο, επαναλήφθηκε ακόμα μια φορά ένα λάθος που είναι ολέθριο στην πολιτική: η υποτίμηση του 'αντιπάλου'. Τώρα αντί για το 'κύριος Τίποτα' είχαμε το 'ανίκανος', 'ανεπαρκής'. Με τον ίδιο τρόπο στο ΠΑΣΟΚ με ασύλληπτη αυταρέσκεια και αλαζονεία υποτιμούσαν τον Καραμανλή. Επειδή μάλιστα πρόσφατα κατηγορήθηκε ο Παπανδρέου για 'σταλινισμό', πράγμα που προκαλεί μάλλον ειρωνικά χαμόγελα και του προσθέτει γενναιόδωρα υπερβολική δύναμη θέλησης και αποφασιστικότητα, θα ήθελα να κάνω μια επίσης ανιστόρητη αναλογία. Ο χαρισματικός και αλαζόνας Τρότσκι όχι μόνο έχασε από τον υποτιθέμενο μέτριο, οργανωτικό Στάλιν, αλλά σκηνοθέτησε ο ίδιος την αποτυχία του. Αυτό το φαινόμενο, δηλαδή **ένας ηγέτης να σκηνοθετεί την αποτυχία του**, το έχω αναλύσει στο 'Ζητούνται Αλχημιστές' και το υπενθύμισα στο ανοιχτό μου γράμμα στις 17/9 και στους δύο πρωταγωνιστές, τον Γιώργο και τον Βαγγέλη. Καμιά φορά μάλιστα πίσω από μια παθολογική βεβαιότητα και αυτοπεποίθηση μπορεί να βρίσκεται μια καλά κρυμμένη αμφιβολία εαυτού ή και ενοχή από την ενδεχόμενη επιτυχία. Παραγνωρίστηκε ότι ένα οικείο πρόσωπο μπορεί να γίνει πιο αγαπητό όταν αποκτά μια ουλή, ένα τραύμα, όταν το σημαδεύει μια ήττα ή όταν η 'οικογένεια' βιώνει την απαξίωση ενός παιδιού της σαν δική της προσβολή και ταπείνωση και τείνει αυτόματα να το υποστηρίξει έναντι τρίτων. Υποτιμήθηκε το γεγονός ότι ένας ηγέτης που θεωρείται ήπιος μπορεί να πάρει ανάποδες στροφές όταν είναι κολλημένος στον τοίχο, να δείξει ένα απρόβλεπτο πείσμα και δεν είναι απίθανο ακόμη και να αποδειχθεί, όπως είχα προβλέψει πριν δύο χρόνια, killer με αγγελικό πρόσωπο. Ειδικά όταν πρόκειται για έναν Παπανδρέου πρέπει να υπολογίζεις το θυρλικό, βιωματικό και φαντασιακό

δεσμό του με τον κορμό και την ψυχή της προοδευτικής παράταξης. Είναι ολέθρια ψευδαίσθηση και **ύβρις** ότι μπορεί κάποιος παράγοντας, όσο ισχυρός και να είναι, να πιστέψει ότι θα τον σύρει ως νεκρό Έκτορα πίσω από το άρμα του και να τον υποχρεώσει σε ταπεινωτική παραίτηση, έστω κι αν βαρύνεται με σοβαρά λάθη και ανεπάρκειες. Γενικότερα, υπάρχει μια **αμφισημία** στη στάση της κοινής γνώμης προς τους γόνους ιστορικών οικογενειών όπως στην περίπτωση Παπανδρέου: **από τη μια** κάνει **άδικες συγκρίσεις** με τον μεγάλο πρόγονο, τον υποτιμά (βλέπε 'Γιωργάκης'), τον αντιμετωπίζει σαν ενοχοποιημένο σωσία και συχνά έχει τη διάθεση να του ξηλώσει τα γαλόνια και **από την άλλη** έντρομη, μετανιωμένη, γεμάτη ενοχές η ίδια κοινή γνώμη σπεύδει να τον αγκαλιάσει, να τον υπερασπιστεί με πάθος έναντι τρίτων ή ακόμα σ' άλλες περιπτώσεις να τον εξιδανικεύσει και να τον μυθοποιήσει όπως συνέβη κάποτε με τον Ανδρέα.

... και τα λάθη τακτικής

Υπογράμμισα μερικά θεμελιώδη σφάλματα αλλά υπάρχουν και άλλα μικρότερα λάθη τακτικής τα οποία **δυσκόλεψαν** σχετικά την κίνηση Βενιζέλου ανεξάρτητα από την έκβαση της 11^{ης} του Νοέμβρη όπως:

- εσπευσμένη, ασθμαίνουσα προσφυγή στον Κώστα Σημίτη ως εγγυητή, πράγμα που έφερε στην επιφάνεια ανεπίκαιρες συμπάθειες και αντιπάθειες.
- αμυντική και ηττοπαθής διατύπωση φόβων για νόθευση των διαδικασιών ή για διαγραφές (!)
- μπρος – πίσω σε σοβαρά ζητήματα διαδικασίας όπως η ημερομηνία εκλογής, πράγμα που άφηνε να αιωρείται μια παράδοξη αμφιβολία για τη νομιμότητα του εγχειρήματος.
- συμβατικές προγραμματικές θέσεις ανεπαρκείς συγκριτικά με το μέγεθος των κοινωνικών προβλημάτων.
- παραπολιτικού επιπέδου σχόλια ή μονότονη εστίαση σε μάλλον δευτερεύοντα σφάλματα της πλευράς Παπανδρέου σε σχέση με τις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει το κόμμα.

- μετάπτωση από την υμνολογία Σημίτη στην υμνολογία του Ανδρέα με δεκάδες αψυχολόγητες αναφορές του ονόματός του σε τηλεοπτικές συνεντεύξεις ώστε να φανεί ποιος πραγματικά είναι πολιτικό τέκνο του και ποιος είναι ανάξιος γιος ή νόθο του ή έκθετο στον Κιθαιρώνα!! Βέβαια, όλα αυτά είναι κατανοητά και συμπαθή στην οιδιπόδεια ατμόσφαιρα που υπάρχει στο ΠΑΣΟΚ και την οποία έχω αναλύσει στο 'Ζητούνται Αλχημιστές'.
- ευκολία με την οποία αβασάνιστα και πολυσυλλεκτικά υιοθετούνται μια σειρά οργανωτικές προτάσεις για να δελεαστούν οι βαρόνοι που χρειάζονται αδύναμο ηγέτη, δίχως να υπολογίζονται και να επιλύονται οι νέες αντιφάσεις και τα νέα αδιέξοδα όπως συνέβη και στην προηγούμενη εκλογή και στη διαμόρφωση του Καταστατικού.

Υπάρχουν και άλλα σφάλματα που δεν είναι φρόνιμο να συζητηθούν δημόσια αλλά πρέπει όλες οι πλευρές στο ΠΑΣΟΚ να προβληματιστούν γόνιμα πάνω σ' αυτά, να αυτοδιορθωθούν, να ξεπεράσουν εξαρτήσεις και κακές συνήθειες και να εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα την πολιτική αυτονομία του κινήματος δίχως αλληλοκαταγγελίες. **Ο πρώτος αναμάρτητος τον λίθον βαλέτω!**

δύο πλεονεκτούν έναντι όλων μας

Πήρα το θάρρος να απαντήσω σε μια σειρά προκλητικά σας σχόλια για τον Βαγγέλη με την ίδια τόλμη πιστεύω που τον υποστήριξα δημόσια απέναντι σε απαράδεκτες κατηγορίες που δέχθηκε όπως 'δεξιός', 'αχυράνθρωπος των συμφερόντων', 'ματαιόδοξος', 'βουλιμικός', 'νάρκισσος' κ.α. Έφτασα μάλιστα να τονίσω ότι ακόμα κι αν σ' ένα χαρισματικό πολιτικό υπάρχει ματαιοδοξία μπορεί αυτή, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να γίνει φορέας έκφρασης ανερχόμενων κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που παρέμεναν υπόγειες και μυστικές. Υπενθύμισα μάλιστα την φράση του Ναπολέοντα «η ματαιοδοξία έκανε την επανάσταση, η ελευθερία ήταν το πρόσχημα». Στην ίδια κατηγορία για βουλιμία ισχυρίστηκα ότι ακόμα κι αν υπήρχε θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να μετουσιωθεί σ' ένα **'άγριο', δημιουργικό ένστικτο** που

έχει απονήσει σ' ένα κορεσμένο και κουρασμένο πολιτικό προσωπικό. Στο θέμα 'ναρκισσισμός και ηγεσία' επίσης έχω απαντήσει αναλυτικά στο 'Ζητούνται Αλχημιστές'.

Η τέχνη σ' έναν πραγματικό ηγέτη είναι να μετατρέπει τα ελαττώματα σε πλεονεκτήματα, τις κρίσεις σε ευκαιρίες, τα προβλήματα σε νέες δυνατότητες, τις αποτυχίες σε επιτυχίες. Αυτό εύχομαι και στον Βαγγέλη Βενιζέλο που τον θεωρώ κεφάλαιο για το ΠΑΣΟΚ και έχει την αγάπη μου, την εκτίμησή μου για τα προσόντα του, τη ζήλεια μου για την ακατανίκητη ενεργητικότητά του και βέβαια την κριτική συμπαράστασή μου, είτε 'κερδίσει' στις 11 του Νοέμβρη, είτε πολύ περισσότερο αν 'χάσει'. Σ' αυτήν την κρίση του κόμματος, που πρέπει να εργαστούμε όλοι για να γίνει παραγωγική, δύο ηγετικά πρόσωπα αποδείχθηκε ότι πλεονεκτούν έναντι όλων μας σε τόλμη και ανάληψη εύλογων κινδύνων: ο Γιώργος Παπανδρέου και ο Βαγγέλης Βενιζέλος. Τους χρειαζόμαστε και τους δύο αφού στις 11 του Νοέμβρη ο 'νικητής' δεν θα τα πάρει 'όλα' εκτός αν θέλει η 'νίκη' του να είναι πύρρειος και αυτοκαταστροφική.

Εννοείται ότι με το ίδιο αυτόνομο, κριτικό και συντροφικό πνεύμα θα αναλύσω τις κινήσεις της πλευράς Παπανδρέου όπως άλλωστε έκανα αυτά τα τριάντισι χρόνια.

###

Η κρίση στο ΠΑΣΟΚ και ο 'κανόνας του 70%' στην επιλογή Προέδρου (15.10.07)

Με ρωτάτε επίμονα με τι κριτήρια θα αξιολογήσετε τους υποψήφιους Προέδρους. Έχω πει από την πρώτη μέρα ότι πρέπει να 'βαθμολογήσετε' τους υποψηφίους ήρεμα, ελεύθερα, κατά συνείδηση, δίχως εμφύλιες στοιχίσεις και χειραγωγήσεις με τα 'έξι' αλληλένδετα κριτήρια που έχουν στρατηγικό χαρακτήρα για ένα νέο ΠΑΣΟΚ με το άρωμα του 21ου αιώνα: 'Επανίδρυση' του ΠΑΣΟΚ, ιδεολογική, προγραμματική, κινηματική, ηθική και οργανωτική – 'εκλεξιμότητα' και ικανότητα διακυβέρνησης με νέο τρόπο – ενότητα με νικηφόρα προοπτική – ανανέωση της κοινωνικής εκπροσώπησής του και ανασχηματισμός της πολυσυλλεκτικότητάς του – υπέρβαση παθολογιών του πολιτικού συστήματος στις οποίες, σ' ένα βαθμό, εμπλέκεται και το ΠΑΣΟΚ λόγω της μακρόχρονης διακυβέρνησής του και μιας σειράς εκφυλιστικών φαινομένων – συντεταγμένη αλλά τολμηρή ανανέωση του πολιτικού του προσωπικού σε μια πορεία υπέρβασης ενός παραλυτικού status quo στο κόμμα.

Προσωπικά στη λήψη μιας κρίσιμης απόφασης, είτε στην πολιτική, είτε στις επενδύσεις συστήνω τον 'κανόνα του 70%'. Αυτόν τον κανόνα τον έχω αναπτύξει σε βιβλία και διαλέξεις μου. Δηλαδή, για να αποφασίσω πρέπει να διαθέτω τουλάχιστον το 70% της πληροφορίας και της εύλογης βεβαιότητας για την υλοποίηση ενός 'σεναρίου' όπως π.χ. αυτό που περιγράφω για το ΠΑΣΟΚ με τα 'έξι' σημεία. Η διαχείριση του ρίσκου που κάνω περικλείει μέγιστο αποδεκτό κίνδυνο σχετικής αποτυχίας 30%. Φυσικά τα ποσοστά αυτά είναι ενδεικτικά αφού η ποσοτικοποίηση στην πολιτική είναι πολύ δύσκολη.

Συνεπώς για να στρατευθώ αποφασιστικά στο πλευρό ενός υποψηφίου πρέπει να έχω έναν υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, τουλάχιστον του 70%, για τη θέληση και ικανότητα του ίδιου και της πιθανής ηγετικής του ομάδας να υλοποιήσει αυτό το ανανεωτικό, ενωτικό και νικηφόρο σχέδιο. Αν ενδεχομένως κανείς δεν εγγυάται αυτή την πορεία με μια πιθανότητα

τουλάχιστον 70% ασφαλώς προσωπικά δεν θα ψηφίσω λευκό. Θα κάνω δημόσια μια υποχρεωτική επιλογή με δημιουργική επιφυλακτικότητα, εποικοδομητική αμφιβολία και κριτική υποστήριξη. Καθένας από εσάς θα ψηφίσει κατά συνείδηση ανεξάρτητα από τη δική μου απόφαση. Δεν παριστάνω τον καθοδηγητή. Μέχρι στιγμής προσπαθώ, στα όρια των δυνατοτήτων που αφήνουν οι πολεμικές ιαχές των Ηρακλειδών, ώστε ο ανταγωνισμός των τριών υποψηφίων να αναδείξει τα υπαρκτά προβλήματα του ΠΑΣΟΚ και τις λύσεις τους.

Πάντως, αν δεν έρθουν στα συγκαλά τους μερικοί 'πιστοί' των υποψήφιων Προέδρων δεν θα έχουν παρά μόνο δύο επιλογές: ήττα ή πύρρειος νίκη. Εμείς οι υπόλοιποι, όσοι δεν έχουμε χάσει τα μυαλά μας, ας αγωνιστούμε για να εγγυηθούμε τη νίκη και μόνο τη νίκη του ενωμένου και ανανεωμένου ΠΑΣΟΚ, όποιος κι αν είναι Πρόεδρος στις 11 Νοεμβρίου. Ας αντισταθούμε με ιδέες και εποικοδομητικές παρεμβάσεις στην αδελφοκτόνο κατάρα που πάει να γίνει επιδημία.

Η κρίση του ΠΑΣΟΚ είναι πολύ σοβαρή υπόθεση για να την ξεδεύουμε άσκοπα και αυτοκαταστροφικά. Η κρίση μπορεί και πρέπει να γίνει δημιουργός μιας νέας κατάστασης στο κόμμα, παραγωγός μιας σημαντικής επανιδρυτικής καινοτομίας.

Η εκλογή της 11ης Νοεμβρίου δεν πρέπει να είναι ένα 'παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος' (zero-sum game). Ο 'νικητής' δεν τα παίρνει 'όλα' και ο 'χαμένος' δεν τα χάνει 'όλα'.

###

Λίγα σχόλια για τις τελευταίες 550 παρεμβάσεις (2.10.07)

Τι λέγαμε πριν

Σ' όλες τις συνεντεύξεις, τηλεοπτικές παρουσίες, προεκλογικές ομιλίες ακόμα και στο προεκλογικό μου φυλλάδιο έκανα κεντρικά θέματα, όπως και τώρα μετεκλογικά. την 'επανάδρυση' του ΠΑΣΟΚ, την υπέρβαση του status quo και του κατεστημένου στο κόμμα, τη συντεταγμένη ανανέωσή του και άλλα. «Το ΠΑΣΟΚ κερδίζει μόνο όταν εκφράζει τη φρεσκάδα στις ιδέες, στις λύσεις και στα πρόσωπα», τόνιζα «στο DNA του ΠΑΣΟΚ υπάρχει ο ιδρυτικός κωδικός 'αλλαγή, αλλαγή, αλλαγή!'». Στο όνομα αυτών των θέσεων ζήτησα την ψήφο του κόσμου του ΠΑΣΟΚ και μου την έδωσε με γενναιοδωρία.

Έχουμε καταλάβει τι έγινε;

Στην πολιτική υπάρχει ένα σημείο καμψής, ένα σπάσιμο στη συνέχεια, είναι εκείνες οι 'οριακές συνθήκες' όταν από το σημείο **συν** αγγίζεις το **μηδέν** και αρχίζεις να περνάς στο **πλην** κι ό,τι κι αν κάνεις με τον παλιό τρόπο ακόμα κι αν το κάνεις καλύτερα, ακόμα κι αν το μόνο που αλλάζεις είναι ο αρχηγός, η κατάσταση έρχεται και βάζει μπροστά σου το αλγεβρικό σημείο **πλην**. Αν δεν είσαι **δημιουργός μιας νέας κατάστασης** αλλά απλώς ένας καλύτερος ίσως διαχειριστής της παλιάς, αν δεν αντιπροσωπεύεις μια **επανιδρυτική καινοτομία**, γλιστράς σε εκείνη τη μοιραία φάση που και χρυσάφι να πιάσεις κάρβουνο γίνεται και οι πιο έξυπνες ιδέες σου καίγονται και οι 'μπαταρίες' σου πολύ γρήγορα αδειάζουν. Αυτή είναι η πρόκληση προς τους υποψήφιους Προέδρους του ΠΑΣΟΚ. Αν εκπροσωπούν την 'παλαιά τάξη πραγμάτων' δεν θα πάνε πολύ μακριά.

Ποια ήταν η πρότασή μου από την πρώτη στιγμή, από το βράδυ της 16ης;

Η ριζοσπαστικοποίηση της συμμετοχής των μελών και φίλων του κόμματος στο διάλογο για την εκλογή της ηγεσίας γύρω από τα **έξι** κρίσιμα ερωτήματα προς τους υποψηφίους, τα οποία αλληλοεξαρτώνται: 1) ιδεολογική, προγραμματική, ηθική και οργανωτική ανασυγκρότηση του ΠΑΣΟΚ στα πλαίσια μιας ευρύτερης ανασύνθεσης της προοδευτικής Αριστεράς, 2) 'εκλεξιμότητα' και ικανότητα διακυβέρνησης με νέο τρόπο, 3) ανανέωση της κοινωνικής εκπροσώπησης και ανασχηματισμός της πολυσυλλεκτικότητας του ΠΑΣΟΚ στις νέες συνθήκες, 4) ενότητα σε μια νικηφόρα προοπτική, 5) υπέρβαση παθολογιών του πολιτικού συστήματος, 6) συντεταγμένη ανανέωση του πολιτικού προσωπικού. Για παράδειγμα, είναι αυταπάτη ότι κάποιος ηγέτης μπορεί να πραγματώσει το ενδεχόμενο πλεονέκτημα της 'εκλεξιμότητας' αν δεν επιτυγχάνει την ενότητα ή την πολιτική, ιδεολογική και ηθική υπεροχή που εξασφαλίζει η 'επανάδρυση' και η

ανανέωση των προσώπων. Δηλαδή η πρότασή μου ξεπερνά τη λογική ενός παθητικού τεστ των υποψηφίων και απλής 'βαθμολόγησής' τους, η οποία βέβαια είναι αναπόφευκτη στις 11 του Νοέμβρη.

Η κρίση ηγεσίας έφερε πιο καθαρά στην επιφάνεια μια κρίση του κομματικού 'εμείς', δηλαδή της συλλογικής μας ταυτότητας και μια κρίση ιδεολογικής και πολιτικής ηγεμονίας που καταγράφεται έντονα και στο εκλογικό αποτέλεσμα. Το παλιό 'εμείς' δεν ενώνει και δεν κινητοποιεί όπως πριν και το νέο είναι ζητούμενο. Το ΠΑΣΟΚ σύντροφε Βαγγέλη χρειάζεται **Νέα Αφήγηση, «new story»**. Το ΠΑΣΟΚ σύντροφε Γιώργο χρειάζεται επειγόντως το **«μέρισμα νεότητας»**.

Γιατί αυτόνομη παρέμβαση

Πιστεύω ότι έχω κατακτήσει το δικαίωμα της αυτόνομης παρέμβασης και όχι της υποχρεωτικής ομαδοποίησης και στοίχισης. Πολύ περισσότερο που πιστεύω ακράδαντα ότι αυτή η στάση θα υπηρετήσει πιο αποτελεσματικά την ριζοσπαστικοποίηση της ενότητας του κόμματος από τα «κάτω» σε μία πορεία ανασυγκρότησης και νικηφόρας προοπτικής. Προσπάθησα, ιδιαίτερα τα πολλά χρόνια της υποχρεωτικής απουσίας μου από την πολιτική, να παίρνω κριτικές αποστάσεις από πρόσωπα και πράγματα, να αποφεύγω τη στείρα έξαρση και να δαμάζω την παρορμητική κρητική μου φύση ώστε να συγκεντρώνομαι στους βασικούς κρίκους μίας υπόθεσης. Δεν ξεχνώ τη συμβουλή του Μαξ Βέμπερ που τόνισα στο **META**: «η έλλειψη απόστασης είναι ένα από τα θανάσιμα αμαρτήματα οποιουδήποτε πολιτικού». Αυτή η στάση μου χαίρομαι ότι είναι κατανοητή από τον Γιώργο Παπανδρέου και τον Κώστα Σκανδαλίδη και είμαι βέβαιος και από τον Βαγγέλη Βενιζέλο. Επειδή σκέφτομαι με μαντινάδες θα πω στους συντρόφους και φίλους του ΠΑΣΟΚ και της ευρύτερης αριστεράς μία για την περίπτωση:

Δεν μαγειρεύω μπλιό κουκιά
δεν στένω μπλιο τσικάλι
εκάγκα τη μια φορά
Δεν καίγομαι την άλλη

Αλλαγή ή «παλινόρθωση» με τον ένα ή τον άλλο ηγέτη;

Αυτό είναι το βαθύτερο δίλλημα του ΠΑΣΟΚ το οποίο ξεπερνά κατά πολύ το, έτσι κι αλλιώς, σημαντικό δίλημμα για τον ηγέτη.

Γιατί τόση ένταση σε μια εκλογή όπου δεν υπάρχουν ανάλογες με τη φόρτισή της ιδεολογικές και προγραμματικές διαφορές στις στοιχήσεις και συσπειρώσεις των προσώπων;

Η ειρωνεία της ιστορίας μάλιστα το φέρνει οι δυο κύριοι πρωταγωνιστές στη μάχη της διαδοχής να συσπειρώνουν πρόσωπα με μεγάλη απόκλιση από τον δικό τους προσωπικό πολιτικό και ιδεολογικό πολιτισμό. Ονόματα δεν λέμε αλλά ο νούν νοείτω. Είναι σαν να έχει συσσωρευθεί επί πολλά χρόνια μεγάλη

ένταση και αντιπάθεια και στήνεται ένας καυγάς δύο ομάδων συμμαθητών με σχεδόν τυχαία σύνθεση για να 'πλακωθούν' και να εκτονωθεί αυτή η ένταση. Είναι ο 'ναρκισσισμός των μικρών διαφορών', κατά τον Φρόυντ, η 'αντιπάθεια των συγγενών' και το 'σύνδρομο της αδελφοκτονίας' που χτυπά τις 'αδελφικές κοινότητες' όταν πια το είδωλο του πατέρα είναι μακρινό. Σήμερα θα φέρω στην επιφάνεια έναν άλλο παράγοντα που δεν έχει αναδειχθεί στη συζήτηση. Στο παρελθόν όταν συγκεντρώνονταν πολλοί ισόβαθμοι αξιωματικοί στις μεσαίες και πάνω βαθμίδες του στρατεύματος, **επινοούσαν συγκρούσεις και πραξικοπήματα για να «φαγωθούν» κάποιοι και να απελευθερωθεί η επετηρίδα.** Στη δική μας περίπτωση η μακρόχρονη παραμονή στην εξουσία έχει δημιουργήσει **υπεράριθμους υπουργούς δίχως υπουργεία, αξιωματούχους δίχως αξιώματα** και ασύνειδα στρέφονται σε μια σύγκρουση που θα 'αφανίσει' πολλούς ώστε να επέλθει μια νέα ισορροπία. Η πολιτική νοείται σαν δαρβινικός χώρος κι όσοι επιζήσουν, επέζησαν. Η μάχη για ρόλους, αργά ή γρήγορα ακόμα κι αν δεν έχει πίσω της ανάλογες πολιτικές διαφορές, θα τις επινοήσει στην πορεία και θα τις βαθύνει για να δικαιωθεί στα μάτια των οπαδών και να μη φαίνεται μία γυμνή μάχη εξουσίας. Το μόνο που δεν υπολογίζουν είναι ότι εδώ δεν πρόκειται για στράτευμα και μπορεί οι 'αντίπαλοι – συμπαίκτες' αργά ή γρήγορα να κρέμονται στον αέρα, δηλαδή ο κόσμος να φεύγει από κάτω και η κρίση εκπροσώπησης να βαθαίνει.

Τι συμβαίνει με την 'τυχερή γενιά' του ΠΑΣΟΚ;

Το ΠΑΣΟΚ αδιαμφισβήτητα υπερέχει σε επίπεδο στελεχών **ΑΛΛΑ:** Πρώτον, μεγάλωσαν στον ίσκιο ενός μεγάλου ηγέτη και αυτό το πλεονέκτημα συνοδεύεται από ορισμένες στρεβλώσεις στην ανάπτυξή τους. Δεύτερον, 'γεννήθηκαν' πολιτικά κατευθείαν σε θέσεις εξουσίας όλων των επιπέδων, σε συνθήκες προχωρημένης 'κρατικοποίησης' του κόμματος και δυσκολεύονται να κινηθούν στο νέο περιβάλλον της αντιπολίτευσης, να 'σκεφθούν διαφορετικά' και να εκπροσωπήσουν την κοινωνία με νέο τρόπο. Σε ορισμένες περιπτώσεις επιβιώνουν αλαζονικές και καθεστωτικές συμπεριφορές ασύμβατες με ένα λαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα. Ένα στυλ κορεσμένο και κουραστικό που δεν αγγίζει πια ούτε τους πιο φανατικούς οπαδούς της παράταξης.

Τρίτον, αναπτύχθηκαν σε συνθήκες υπερπροστασίας από τον ισχυρό φιλικό τύπο της παράταξης, κυριολεκτικά στη 'γυάλα' και σ' ένα βαθμό φοβούνται δημιουργικά εγχειρήματα και καινοτομίες που εμπεριέχουν ρίσκο. Η 'τυχερή γενιά' του ΠΑΣΟΚ είχε καταληφθεί από το 'σύνδρομο της επιτυχίας', από την 'παγίδα' της επιτυχίας. Υπάρχει πάντα 'κάτι' που πρέπει να αλλάξεις κι όμως σε τυφλώνει η μέθοδος της συνεχούς και εύκολης επιτυχίας.

Ο Πάγκαλος και τα γεύματα

Ο φίλος μου ο Θόδωρος παραλλήλισε με γερή δόση υπερβολής την κίνηση Βενιζέλου με την '18η Μπρυμαίρ' που έγινε ομώνυμο βιβλίο από τον Μαρξ. Δηλαδή με το αιφνιδιαστικό πραξικόπημα του Λουδοβίκου Βοναπάρτη στις 2 Δεκεμβρίου του 1851. Στο ίδιο κείμενο όμως θα έπρεπε ο Θόδωρος να

θυμάται για τα γεύματά του τη φράση του Μαρξ ότι τα 'μεγάλα γεγονότα επαναλαμβάνονται μεν αλλά ως φάρσα'. Γεύματα στα οποία οι συνδαιτυμόνες δεν συμφωνούν στο ποιον να φάνε και δεν είναι σαφές τι ακριβώς αντιπροσωπεύουν στη σύγκρουση κινδυνεύουν αδικώς να ταξινομηθούν στην λογοτεχνική κατηγορία 'Γεύμα Φαντασμάτων'. Πιο κάτω ο Μαρξ επαναλαμβάνει με έμφαση τη φράση 'Ιδού η Ρόδος, ιδού και το πήδημα'. Και αυτό το τελευταίο απουσιάζει, αγαπητέ Θόδωρε, στην περίπτωση μας. Την 'χρυσή ευκαιρία' κάποτε δεν την άδραξες. Ποιος ξέρει; Μπορεί να έχεις και δεύτερη.

Οι βαρόνοι και οι διαδικασίες αξιολόγησης, αυτοκριτικής, λογοδοσίας και κυρίως μάθησης στο ΠΑΣΟΚ.

Δεν νομίζω ότι πρέπει να υπάρχουν σύντροφοι που να κολακεύονται με τον τίτλο βαρόνοι. Μυρίζει κομματικό φεουδαλισμό, συντηρητική επετηρίδα, κλειδωμένη ιεραρχία, συμπαιγνίες κορυφής, πνιγηρό status quo ειδικά σε βάρος των νεότερων γενεών. Ο Ανδρέας έλεγε 'δεν κληρονομείται' το ΠΑΣΟΚ για να αποκλείσει τη μοναρχία αλλά συμπλήρωνε ότι δεν 'τεμαχίζεται' σε βαρονίες και κομητείες. Όταν αυτό συνέβη οδηγήθηκε στην παρακμή το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Πολύ περισσότερο όταν οι βαρονίες είναι φανταστικά υπολείμματα με αδύναμη αντιστοίχιση με την πραγματικότητα. Οι 'βαρόνοι' στην πολιτική ιστορία θέλουν κατά κανόνα τον ηγέτη αποδυναμωμένο, αν είναι δυνατόν κερασάκι στην τούρτα τους και το κόμμα μια ομπρέλα για τα περιχαρακωμένα φέουδά τους. Ένα από τα θεμελιώδη σφάλματα του Γιώργου Παπανδρέου είναι ότι υπερτίμησε το ρόλο και το βάρος της βαρονίας και έτσι γλίστρησε σ' ένα status quo που ακύρωσε τον αυτομετασχηματισμό του ΠΑΣΟΚ και τη στρατηγική της ανανέωσής του. Αυτό πρέπει να γίνει δίδαγμα και στους άλλους υποψηφίους Προέδρους ώστε η φράση το 'όλον ΠΑΣΟΚ' να μην έχει άρωμα status quo και απλής αναδιάρθρωσης στην 'παλιά τάξη πραγμάτων'.

Η κουλτούρα της βαρονίας έχει οδηγήσει σε μια κατάσταση αμοιβαίας αποσιώπησης των αδυναμιών και μείωσης της προσωπικής ευθύνης των ηγετικών στελεχών τα οποία διαχειρίζονται συχνά μονοπωλιακά και αποκλειστικά την πολιτική και την εικόνα του κόμματος σε κρίσιμους τομείς. Κανείς είτε στην κυβέρνηση είτε στην αντιπολίτευση δεν αξιολογείται στη δράση του με θεσμικό τρόπο πράγμα που είναι αναγκαίο για τη μάθηση του κόμματος, τη συγκέντρωση και τη μεταβίβαση της γνώσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι 'όλα' μεταφέρονται στην πλάτη του Γιώργου Παπανδρέου ακόμα και για τομείς όπου ατυχήσαμε εντυπωσιακά με την ελάχιστη δική του συμμετοχή. Το ίδιο συμβαίνει αντίστροφα για τον Βαγγέλη Βενιζέλο ή για τον Κώστα Σημίτη. Ο 'πρώτος' φταίει για όλα και οι βαρόνοι βιάζονται να κρύψουν τις δικές τους ευθύνες πίσω από τα παζάρια κορυφής και διαδοχής. Η διαδικασία μάθησης έχει διακοπεί στο κόμμα. Ποτέ δεν θα μάθουμε τι «δούλεψε» και τι «δεν δούλεψε».

Φταίει ο Σημίτης;

Έχω γράψει πολλές φορές ότι ένας Πρωθυπουργός στη διάρκεια μιάς ή δύο θητειών μπορεί να επιλύσει ένα περιορισμένο κύκλο μεγάλων προβλημάτων. Η κυβέρνηση Σημίτη το κατάφερε με τη συμμετοχή της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ, τα μεγάλα έργα, τους Ολυμπιακούς Αγώνες, την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. κ.λ.π. Αυτά και μόνο τον αναδεικνύουν σαν ένα από τους πιο πετυχημένους Πρωθυπουργούς της Ελλάδας ανεξάρτητα από τις παλιές αναμνήσεις, συμπάθειες και αντιπάθειες που στοιχειώνουν το χώρο του ΠΑΣΟΚ. Υπάρχουν όμως μια σειρά αποτυχίες που στις περισσότερες περιπτώσεις αγγίζουν βαθύτερα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Αποτυχίες καθώς και 'πρόσωπα' και πράγματα στη διακυβέρνηση που 'δεν δούλεψαν' τα οποία ψιθυρίζονται με νοσηρό τρόπο και κατέληξαν σε ταμπού αντί να αποτελέσουν πηγή προγραμματικής καινοτομίας στο κόμμα. Ας δούμε μερικά παραδείγματα προβλημάτων από το 2007 που ανακινούν και ευθύνες των κυβερνήσεών μας:

Η κρίση στο χώρο της νεολαίας. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση μαζικοποιήθηκε με υποχρηματοδότηση και απουσία μεταρρύθμισης με αποτέλεσμα μια συγκριτική πτώση της ποιότητάς της. Οι επιδόσεις των μαθητών της μέσης εκπαίδευσης είναι απαράδεκτα χαμηλές. Δημιουργείται ένα μαζικό 'υποπρολεταριάτο' πτυχιούχων με προβληματική προοπτική στο χώρο της εργασίας και κοινωνικά απαράδεκτα επίπεδα ανεργίας. Παγιώθηκε ως ελληνικό όνειρο (Greek Dream) μια πάση θυσία θέση στο δημόσιο. Κοκάλωσε η αδικία σε βάρος της νέας γενιάς στις πλάτες της οποίας πέφτει ένα τριπλό χρέος (δημόσιο – 'κρυφό' ασφαλιστικό – οικολογικό).

Πώς λοιπόν η σημερινή εικόνα του ΠΑΣΟΚ περιμένουμε να γοητεύσει τις νέες γενιές; Ακόμα και βιβλίο ιστορίας επί των ημερών μας πολτοποιήθηκε δίχως κιχ, δίχως καν διόρθωση και μάλιστα για σχετικά ασήμαντη αφορμή σε σχέση με την πρόσφατη περίπτωση.

Οι πυρκαγιές έφεραν μια εκκρεμότητα που αποτελεί απαγορευμένη συζήτηση στο ΠΑΣΟΚ και έτσι αδυνατούμε να μελετήσουμε την πείρα μας. Γιατί λοιπόν αυτή η παράδοση αποτυχία στις **χρήσεις γης**, στο κτηματολόγιο, στο δασολόγιο; Γιατί η αλλαγή υπουργού οδηγούσε αυτόματα σε αναστολή των σχετικών προσπαθειών;

Η μη έγκαιρη μεταρρύθμιση του **ΕΣΥ** οδήγησε σε στρεβλώσεις και σε μια πρωτοφανή για Ευρωπαϊκή χώρα αύξηση της ιδιωτικής δαπάνης. Και αυτή η εξέλιξη που έχει πάρει χαρακτήρα τετελεσμένου δεν είναι τιμητική για ένα λαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα.

Στο χώρο της οικονομίας ενισχύθηκαν οι καθιερωμένες μεγάλες επιχειρήσεις σε συνθήκες μάλλον περιορισμένου ανταγωνισμού αλλά δεν δημιουργήθηκε ο αναγκαίος ζωτικός χώρος για τις **νέες καινοτομικές αυτοδημιούργητες επιχειρήσεις ειδικά τις ανερχόμενες μικρές και μεσαίες.**

Το μεγαλύτερο διαρθρωτικό πρόβλημα της χώρας είναι η **χαμηλή απόδοση της δημόσιας δαπάνης**, η χαμηλή παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα. Κι όμως μια θεμελιώδης καινοτομία του προγράμματος του ΠΑΣΟΚ όπως είναι η Νέα Δημόσια Διαχείριση που συνδέει τη χρηματοδότηση με τα τελικά αποτελέσματα θάφτηκε κυριολεκτικά από το ηγετικό προσωπικό όπως κάθε τι που ξεπερνά την εμπειρία της υπουργικής τους θητείας.

Εδώ σταματώ προς το παρόν και θα επανέλθω με μια σειρά άλλα θέματα που έχουν τεθεί από εσάς στο ιστολόγιό μου.

Ες αύριον τα σπουδαία.

###